

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра приватного права
Кафедра права інтелектуальної власності та патентної юстиції**

ІТ-ПРАВО, КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ШІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції**

28 березня 2026 р.

Одеса
Фенікс
2026

УДК 342.95:343.32 (477):351.863
I-92

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора **Є. О. Харитонова**,
докторки юридичних наук, професорки **І. В. Давидової**

Упорядники-укладачі:

Давидова І. В. — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Калітенко О. М. — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Бобейко Н. І. — лаборантка кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія».

ІТ-право, кібербезпека та ШІ в умовах гібридної війни :
I-92 матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 28 берез. 2026 р.) / за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова, д-ра юрид. наук, проф. І. В. Давидової. Одеса : Фенікс, 2026. 300 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.33701>

ISBN 978-617-8763-22-0

Збірник містить матеріали доповідей, присвячені актуальним проблемам ІТ-права, кібербезпеки, цифрової трансформації суспільних відносин, правового регулювання штучного інтелекту та захисту інформації в умовах гібридної війни, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 26 березня 2026 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення науковців, викладачів, здобувачів освіти, практикуючих юристів, фахівців у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки з результатами сучасних досліджень щодо правових, організаційних і технологічних аспектів функціонування цифрового середовища в умовах сучасних викликів. Матеріали видання можуть бути використані в науковій, освітній і практичній діяльності, а також під час подальшого вдосконалення правового регулювання цифрових відносин і забезпечення кібербезпеки України.

342.95 : 343.32 (477) : 351.863

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти і структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978-617-8763-22-0

© НУ «Одеська юридична академія», 2026

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Всеукраїнської наукової конференції

Харитонов Є. О. – завідувач кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія», д-р юрид. наук, проф. (голова);

Федотов О. П. – начальник науково-дослідної частини, професор кафедри морського, митного та інформаційного права, д-р юрид. наук, проф. (заступник голови);

Харитонova О. І. – завідувачка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, д-р юрид. наук, проф.;

Галупова Л. І. – доцентка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, канд. юрид. наук, доц.;

Зубар В. М. – професор кафедри приватного права, канд. юрид. наук, проф.;

Калітенко О. М. – професорка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Кривенко Ю. В. – доцентка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Токарева В. О. – доцентка кафедри приватного права, д-р юрид. наук, доц.;

Бобейко Н. І. – лаборантка кафедри приватного права.

Кірсанов Олексій Володимирович,
*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна
*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри приватного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ НЕСПРАВЕДЛИВІ УМОВИ КРЕДИТНОГО ДОГОВОРУ

Актуальність аналізу несправедливих умов кредитного договору в сучасній доктрині цивільного права зумовлена низкою правових, економічних і соціальних чинників, які безпосередньо впливають як на стабільність цивільного обороту, так і на ефективність захисту прав приватних осіб.

У сучасних реаліях більшість кредитних договорів оформлюється у формі договорів приєднання, де умови повністю визначає банк або інша фінансова установа. Це створює постійну небезпеку зловживань з боку сильнішої сторони (кредитора), яка за допомогою складних юридичних формулювань та прихованих застережень перекладає основний тягар майнових ризиків на позичальника. Вивчення правових механізмів виявлення та усунення таких несправедливих умов має ключове значення для забезпечення фундаментальних принципів справедливості, добросовісності та розумності.

У зв'язку з продовженням дії правового режиму воєнного стану в Україні, запроваджені державою тимчасові пільги та мораторії на нарахування штрафів та пені стимулюють певних кредиторів шукати обхідні правові механізми для збереження своїх надприбутків. Зокрема, це стосується впровадження прихованих щоденних комісій, механізмів квазі-продлонгацій та капіталізації відсотків. Аналіз подібних практик з точки зору доктрини *fraus legis* (дій в обхід закону) є вкрай актуальним. Це необхідно як для захисту майнових прав громадян, так і для запобігання соціальному напруженню, пов'язаному з надмірною закредитованістю населення.

Також, ми бачимо, що гармонізація українського законодавства зі стандартами Європейського Союзу, зокрема щодо імпле-

ментації положень Директиви ЄС 93/13/ЕЕС про недобросовісні умови в договорах зі споживачами, вимагає створення чітких юридичних критеріїв для формування так званих «чорних» і «сірих» списків договірних положень.

Наразі вітчизняна судова практика, включаючи висновки Великої Палати Верховного Суду, перебуває на етапі активного розвитку, що потребує ґрунтовного теоретичного осмислення. Це важливо для впровадження принципу *contra proferentem*, який передбачає тлумачення неоднозначних умов на користь споживача, на системному рівні.

Розглянемо основні з таких несправедливих умов кредитного договору.

Так, однією з таких умов є спроба замаскувати заборонену під час дії воєнного стану неустойку (штрафи та пені) під інші правові механізми. Діюче законодавство однозначно забороняє нараховувати штрафні санкції за прострочення кредитних платежів у цей період, однак окремі кредитори обходять цю норму, вводячи умови на кшталт «автоматичної зміни тарифікації» чи «плати за сервісне обслуговування у випадку невиходу на зв'язок». Наприклад, у договорах може бути прописано, що у разі несвоєчасного платежу базова процентна ставка, обмежена законом, автоматично змінюється на підвищену «щоденну ставку за користування коштами після строку».

Другою категорією несправедливих умов можна вважати нав'язування «штучно» створених супутніх послуг – часом їх вартість навіть перевищує розмір самого кредиту. Яскравий приклад такого підходу – це обов'язкове страхування (життя, здоров'я або майна від воєнних ризиків), що здійснюється виключно у страховій компанії, обраній самим кредитором [1].

При цьому оплата страхового полісу відбувається не рівномірно протягом усього строку кредитування, а разово, одразу при видачі позики, і зазвичай утримується безпосередньо з суми кредиту. Також нерідко трапляються умови про обов'язкову оплату таких послуг, як «юридичний супровід кредитної справи», «смс-інформування за завищеною вартістю» або «видача довідок

про стан рахунку». Так, наприклад, Ощадбанк підняв оплату за цю послугу до 480 гривень на рік [2]. У більшості випадків вони не дають реальної цінності для споживача, оскільки є звичайними елементами операційної діяльності банку.

На практиці ми також стикаємося з тим, що у договорах онлайн-кредитування часто зустрічається положення, за яким у разі неможливості своєчасного погашення боргу система автоматично стягує з картки позичальника кошти, оформлені як «плата за пролонгацію» на новий термін. При цьому сплачені кошти йдуть виключно на покриття відсотків, залишаючи суму основного боргу незмінною. Такий підхід створює умови для затягування людини у безкінечну боргову спіраль.

Усі зазначені умови разом призводять до серйозного правового та майнового дисбалансу, за якого банк або інша фінансова установа повністю захищає себе від макроекономічних ризиків, тоді як позичальник залишається наодинці з надмірним фінансовим тягарем. Це повністю порушує принципи добросовісності та розумності у договірних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Страхування від військових ризиків. URL: <https://taslife.com.ua/lifemarket/strahuvannya-vid-vijskovykh-ryzykiv>
2. Платні SMS стають розкішшю: «Ощадбанк» підняв тарифи на сповіщення до 480 гривень на рік. URL: https://expert.in.ua/groshi/platni-sms-stayut-rozkishshyu-oshhadbank-pidnyav-taryfy-na-spovishhennya-do-480-gryven-na-rik/#google_vignette
3. Берназ-Лукавецька О.М. Кредитні канкули : досвід зарубіжних країн. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Гельветика, 2022. Т. 2. С. 624-625.
4. Кірсанов О.В., Берназ-Лукавецька О.М. Визнання кредитного договору недійсним як спосіб захисту цивільних прав. *Правнича мова в галузі приватного права* : матер. кругл. столу 29 березня 2024 р., С. 13-15.
5. Кірсанов О.В., Берназ-Лукавецька О.М., Онлайн кредитування в умовах воєнного стану. *Римське право і сучасність : реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану* : матер. Всеукр. конфер. Одеса, 2024 (25 травня). С. 16-18.